KADRLAR TAYYORLASH TUSHUNCHASINING FALSAFIY TALQINI VA IJTIMOIY MOHIYATI

Umatqulov Saydullo Shukurullo o‘g‘li
Jalaquduq tuman 2-umumta’lim maktabi
Ma’naviy ma’rifiy ishlar bo‘yicha direktor o‘rinbosari

Annotatsiya: Maqolada O‘zbekiston Respublikasida uzluksiz ta’lim tizimining faoliyati davlat ta’lim standartlari, turli darajadagi ta’lim dasturlarining uzluksizligi asosida ta’minlanadi va ta’lim turlari haqida, xalqning boy intellektual merosi va umuminsoniy qadriyatlar, zamonaviy madaniyat, iqtisodiyot, fan, texnika va texnika yutuqlariga asoslangan mukammal kadrlar tayyorlash tizimini shakllantirilishi haqida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: intelektual meros, shaxs, ta’lim, pedogagik faoliyat, kadrlar, kasb-hunar, psixologiya, qobiliyat, iqtidor.

O‘zbekiston Respublikasi siyosiy mustaqillikni qo‘lga kiritgach, ijtimoiy hayotimizning barcha sohalarida tub islohotlar amalga oshirila boshlandi. Totalitar boshqaruv usuli asosida, ish yuriti-layotgan xalq ta’limi tizimida ham so‘nggi o‘n yilliklar davomida yuzaga kelgan muammolarni hal etish vazifasi Respublika hukumati hamda mutasaddi tashkilotlarni ta’lim tizimida ham jiddiy o‘zgarishlarni amalga oshirishga undadi. Bu boradagi sa’i-harakat-larning samarasi sifatida 1992 yil iyul oyida mustaqil O‘zbekistonning ilk «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni qabul qilindi. Mazkur Qonun mazmunida Respublika ta’limi tizimi, uning asosiy yo‘na-lishlari, maqsad, vazifalari, ta’lim bosqichlari va ularning mohiyati kabi masalalar o‘z ifodasini topdi. Biroq, 1997 yilga kelib, O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni va uning mazmunida ilgari surilgan g‘oyalarning amaliyotga tadbiqi tahlil etilganda, bu borada muayyan kamchiliklarga yo‘l qo‘yilganligi aniqlandi. O‘tkazilgan tahlil natijalariga ko‘ra, ta’lim tizimida olib borilayotgan islohot aksariyat o‘rinlarda chuqur ilmiy asoslarga ega bo‘lmaganligi ma’lum bo‘ldi hamda kadrlar tayyorlash tizimini isloh qilish zarurligi belgilandi. SHu bois O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining IX sessiyasida yangi

tahrirdagi O‘zbekiston Respublikasining «Ta’lim to‘g‘risida»gi Qonuni va «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» qabul qilindi.

Asosiy qonunimiz Konstitutsiyamizda esa har bir fuqoro bepul ta’lim olish huquqiga ega, ta’limning davlat nazoratida ekanligi kafolatlanadi, deya alohida ta’kidlangan. 1997 yil 29 avgust O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlisining IX sessiyasida yangi —Ta’lim to‘g‘risidagi Qonun va Kadrlar tayyorlash milliy dasturi qabul qilindi. Kadrlar tayyorlash milliy dasturida mamlakatimizda ta’lim islohotlarini yanada chuqurlashtirish vazifalari va dasturlarni ro‘yobga chiqarish bosqichlari asoslab berildi. «Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi» milliy tajribaning tahlili va ta’lim tizimidagi jahon miqyosidagi yutuqlar asosida tayyorlangan bo‘lib, u milliy modelni ro‘yobga chiqarishni, har tomonlama kamol topgan, jamiyatda turmushga moslashgan ta’lim va kasb-hunar dasturlarini ongli ravishda tanlash va keyinchalik puxta o‘zlashtirish uchun ijtimoiy-iqtisodiy, huquqiy, pedagogik-psixologik va boshqa tarzdagi sharoitlarni yaratishni, jamiyat, davlat va oila oldidagi javobgarligini his etadigan fuqarolarni tarbiyalashni o‘z oldiga maqsad qilib olgandir. - «Bizga milliy kadrlar tayyorlashning maxsus dasturi kerak, bu dastur: - umumiy ta’lim maktablarida dars berish sifatini oshirish (o‘qituvchilarni, metodistlarni qo‘shimcha ravishda moddiy rag‘batlantirish, maxsus sinfxonalar barpo etish va shu kabilarni); - eng iste’dodli bolalar uchun maktablar ochishni; - korxonalar bilan maktablar o‘rtasida sifat jihatidan yangi munosabatlarni joriy etishni; - hunar texnika bilim yurtlarida xo‘jalik hisobini joriy qilishni va shu asosda ommaviy kasb kadrlari tayyorlash sifatini keskin oshirishni; - oliy o‘quv yurtlarida mutaxassislar tayyorlash sistemasini qayta qurishni, bu sohaga kadrlar tayyorlashni buyurtma berish usulini joriy etishni o‘z ichiga olishi kerak» degan edi Islom Abdug‘aniyevich Karimov. Milliy dasturning hayotimizga tadbiq etilishi uch bosqichda belgilandi. Birinchi bosqich, 1997-2000 yillarda amaldagi ta’lim tizimining ijobiy jihatlarini saqlab qolish asnosida huquqiy-me’yoriy, ilmiy-metodik, moddiy moliyaviy shart-sharoitlar yaratish, yangi talablarga javob bera oladigan pedagogik kadrlarni tayyorlash, davlat ta’lim standartlarini yaratish va yangi o‘quv dasturlari ustida ishlash, umumta’lim maktablarini tuzilish jihatdan qayta qurish, uch yillik ta’lim, o‘rta maxsus va kasbhunar bilim yurtlari (akademik litsey va kasb-hunar kolleji) tizimiga zamin tayyorlash, uzluksiz ta’lim-tarbiya

tizimiga asos soladigan tadbirlarni amalga oshirish va ijtimoiy himoyani kafolatlash kabi masalalar belgilab qo‘yildi. Ikkinchi bosqich, 2001-2005 yillarda Milliy dasturda belgilangan vazifalardan to‘laqonli ravishda amaliyotga tadbiq etish maqsad qilib qo‘yildi. Bu bosqichda avvalambor, majburiy umumiy o‘rta va maxsus, kasb-hunar ta’limiga, shuningdek, o‘quvchilarning qobiliyatlari va imkoniyatlariga qarab tabaqalashtirilgan ta’limga o‘tishni to‘liq amalga oshirish, ta’lim muassasalarini maxsus tayyorlangan malakali pedagog kadrlar bilan ta’minlash, ularning faoliyatida raqobatga asoslanagn muhitni vujudga keltirish ko‘zda tutildi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Kadrlar tayyorlash milliy dasturi to‘g‘risida‖gi O‘zbekiston Respublikasi Qonuni // O‘zbekiston Respublikasi Oliy Majlis Axborotnomasi. Toshkent, 1997- yil. 11-12-son.
2. Qurbonov SH. Barkamol avlod orzusi (Kadrlar tayyorlash milliy dasturini amalaga oshirish borasidagi publitsistik mulohazalar). - Toshkent: Sharq, 1999.